

iet eens ge-
belang ken-
arop het be-
den eigenlij-

geschrift, en
van de door
zijn leerlingen
reikt, zoo is.

ift zegt over
te, het geloof

dat de roe-
Hierbij wor-
wordt, aange-
an nu de uit-
gemaakt, met
onden is, dan
ing".

verk van den
II, 133, 134.

K. leert: „de
te rekenen“
en, noch uit-
tikieming den
s uit naar de
te zijn inge-“

r K. dit ge-
kerk van den

ieref. Belijde-
chrift aange-
mus, Zondag
de Dordtsche
le Geref. leer
in strijd zijn.

riplaatsen, die
laat het Be-
K. duidelijk

ezwaarschrift
geven in deze
geschiedt op
n dat op het
sprenkelt op
uit den hemel
in het kind,

de potentie
ders de doop

i kan worden
en. In: Voor-
erder: De He-
178, 481, 535.

denisschriften
uit wat de
wat de Belij-
chrift aangaat.

Doop dan de
): „een lege-
vas de grond“

verkingen des
n, onder het
én leven met
want aan het
gen door den
reldaden van

het bedenke-
dat de grond
ste fundamen-
stelling.....

is, of iemand

hrift van Be-
met worde-
Kuyper gebe-
et Schrift en

den, dat zeer
K. gebruikte
at hij geleerd
tegen gesteld,
delijk wordt
der waarheid,
en doorstaan.

bestaan, om
ode voor te
ing te nemen.

op de Synode
om de kwes-
ten niet maar
het bezwaar-

voorstel van

op het vele
e bladen, over
e boorte, doop,
ge Deputaten
in te stellen,
elijdenisschri-
f verstaan“.

inkomstig het
zoek van de
ingaan“.

„Lindeboom“
reken, dat zij
ar, daar het
e behandelen
veerd oordeel
nden; waarbij
Synoden het
lgenden jaars,

een Generale Synode over deze zaak worde samengeroe-
pen“.

Maar ook dit voorstel om Deputaten te benoemen kon
geen gunst verwerven.

Uit dit afstemmen van de benoeming van Deputaten
blijkt dus, dat het niet zoo bepaald zat in het zoogenaamd
gebrek aan bewijsvoering, maar dat er bij de Synode een
zekere tegenzin was, om de leerlingen van Kuyper te
onderzoeken, en mogelijk met hem in conflict te komen.
Anders is toch niet te verstaan, dat de Synodes er in vol-
hard hebben, om geen Deputaten van onderzoek van de
leergeschieden te benoemen.

Daarom kunnen wij niet inzien, dat de uitspraak van
Middelburg juist en voorzichtig is geweest. Veeleer was
ze niet van lichtvaardigheid vrij te pleiten, en evenmin
van partijdigheid, in het aanhangen van een bepaalde
beschouwing, zonder bezwaren en bedenkingen van uit
de gemeente aan het woord te laten.

Men moet zeggen, dat uit de slappe houding van de
Middelburger Synode van 1896 veel ellende voortgekomen
is. De Synodes hebben K. ontzien, ze hebben hem met
zijn leerlingen laten begaan.

Maar hoe weinig onschuldig de Kuyper-sympathieën
in de leer waren, bleek wel uit het feit, dat bij drie pro-
fessoren van Kampen, na 1896 de oogen zijn opengegaan.
Zoodat zij later in hun optreden gedaan hebben, wat
Middelburg had verzuimd en zij zelf in hun geschriften
hadden verzuimd: de bestreden leerlingen van Kuyper
veroordeelen.

We zien na 1896 eenige professoren van Kampen van
inzicht veranderd. Bavink bestreed later de „doopsgena-
de“ leer en den „doop op onderstelde wedergeboorte“ van
K., en nam in zijn artikelen over „Roeping en Wederge-
boorte“ (ook in een boek gebundeld) tegen K. positie.
Noordzij kwam heelmaal naast Lindeboom te staan in
de vijf stellingen. Wielenga sprak zich in De Bazuin van
23 Nov. 1900 aldus uit: dat hij verklaarde van gevoelen
veranderd te zijn. Vroeger had hij mede geijverd voor de
ineensmelting van Kampen en Amsterdam. Thans was
hij er tegen. Na al wat gepoogd en mislukt is moet z.i.
elke ineensmelting uitloopen op een opdoeken en oprui-
men van de Theol. School. Men moet weten, dat deze
mannen het nauw verband zagen, dat er bestond tus-
schen de leergeschieden en de opleiding!

Aan den kant van de volgelingen van K. was er intus-
schen geen sprake van zwijgen. Het bleef onrustig. Niet
alleen dat in 1899 bleek dat van de zijde van Amsterdam
geen toenadering te verwachten was in de zaak der op-
leiding, de sfeer bleek zoodanig Kuyperiaansch, dat er
al meer een tegenstelling en wrijving kwam tusschen
Amsterdam en Kampen.

Daarop is 1902 gevolgd, een droevig contrast met 1892
en de zaak van het Beding. De meerderheid besluit Kam-
pen op te heffen, en naar Amsterdam te verplaatsen.
Maar dit besluit bleef onuitgevoerd. Verder is te memo-
reeren dat de jonge Kuyper (van Makkum) een proef-
schrift schreef over Joh. Maccovius, die genoemd is de
vader van de scholastieke theologie. Prof. Wielenga was
op de Maccoviaanse koers in Amsterdam zeer gebeten.
Hij schreef erover in de Bazuin: „Nu reeds wordt in ver-
schillende kringen geklaagd, dat 't is of er een kille wind
van supra-lapsarisch dogmatisme door de kerken vaart en
dat nog wel gepaard gaat met een dialectisch verbonds-
fatalisme“.

Spitsvondig beredeneerde uiteenzetting van het verbond.
De verantwoordelijkheid des geloofs teruggezet bij bespie-
gelingen van uit de verborgen raad Gods. Wielenga zag
dat de Maccoviaanse koers niet de rechte was, dat zij
schadelijk voor de kerk was.

Van de „Vijf stellingen“ waarin Lindeboom en Noordzij
de hand hadden, die alweer handelden over de leerlingen
die in bestrijding waren, waarover sinds 1892 de strijd
gevoerd was, zal de bedoeling nog wel bekend zijn.

Waar van Synodewege tot hertoe gewelgerd was, de
bestreden leerlingen nader te onderzoeken en te toetsen
aan de belijdenis, en men voortging van de zijde van Am-
sterdam de kerken te beïnvloeden met de bepaalde leer-
stellingen van Kuyper, waartegen een sterke minderheid
bezwaar had, daar beoogden de vijf stellingen, die contra
deze waren, de kerken in den lande op te wekken, hun
bezwaarschriften te zenden naar de Synode, om van deze
een uitspraak te verkrijgen, opdat het blijken mocht dat
het niet langer geoorloofd zou zijn, leerlingen van een
particulier persoon, die nooit kerkelijk gesanctioneerd zijn,
en niet door de belijdenis gedeekt worden, in de kerken te
verbreiden.

Daarop is de Synode van 1905 gehouden en zijn de
ingekomen bezwaarschriften behandeld. Bekend is de for-
mule over het „zaad des verbonds“, de continuïteit van
de Kerk van Christus, met een stel restricties waaronder
de uitspraak dat het min juist is te zeggen dat de doop
wordt toegediend op onderstelling van wedergeboorte,
omdat de grond van den doop is het verbond en de be-
lofte Gods.

Het scheen of er een echte toenadering gekomen was.
Maar nauwelijks is de Synode gescheiden of er komt een
boek uit van den jongen Kuyper over den Band des Ver-
bonds, waarin..... de leerlingen van papa netjes aan tafel
waren genoodigd. En zoo werd de stijl van Amsterdam
niet veranderd, want wie de Acta van 1905 doorbladert
kan zien, hoe Prof. Lindeboom nog in den laatsten tijd
in 't geweer was geweest, om een Friesch Kerkblad tot
de orde te roepen, dat, heelmaal in de „vaderlijke“ lijn,
verkondigd had dat Paulus al wedergeboren was, toen hij
een godslasteraar was en een vervolger van de gemeente
des Heeren.

Och, wat een onrust, altijd nog maar over die punten,
waar Kuyper zijn eigen zienswijze over gegeven had, en
die vanaf 1892 bezwaar hadden ontmoet. Of er nu echt
een oplossing gekomen was? Dat zal blijken in later
dagen.

Maar bij den schijn die er in 1905 was, dat er een
pacificatie tot stand gekomen was, was het duidelijk dat
de geest van de meerderheid in de Gereformeerde Kerken
dezelfde gebleven was.

Om dat te zien, moeten we nog even bij 1905 verwijlen.
Daar waren op de Synode van Utrecht 1905 bezwaar-
schriften ingekomen van gemeentelieden van Delft, Voor-
burg, 's-Gravenzande, Gouda (A), Hillegom, Assen, en
den Kerkeraad van Hoorn. Doch benevens die, had de
Kerkeraad van Groningen (A) een schrijven ingezonden
dat tot doel had „er op aan te dringen, dat de Synode
eenige Deputaten benoemen zou, om over de leergeschied-

len voornoemd, eerst de kerken te dienen van advies, en
dan op een volgende Synode, desnoods vervroegd bijeen
te roepen, een beslissing te nemen.“

Alweer de roep om „Deputaten“.

Onderzoek. Toetsing. Beoordeeling gewenscht. Op de
Synode van 1896, van verschillende zijden. Nu weer op
de Synode van Utrecht 1905. Maar de meerderheid was
er weer tegen.

Waren er formeele bezwaren?
Was de zaak niet belangrijk genoeg?

Had de strijd nog niet lang genoeg geduurd?

Hoort de argumenten die de rapporterende commissie
in haar rapport ter sprake brengt, om het verzoek van
Groningen niet in te willigen.

Zoo geweldig was de kwestie van de leergeschieden toch
niet. Daar is altijd al over te doen geweest. En ze be-
treffen de hoofdzaken niet. 't Is maar verschil van voor-
stelling en van opvatting en van naam. En zoo voort.....
Het was het oude liedje. Je blijft van Kuyper af, en wij
zullen de lijn vasthouden.

Het kan niet beter gezegd worden, dan Lindeboom het
gezegd heeft in zijn Bezwaarschrift aan de Synode van
1905 tegen de besluiten van de Curatorenvergadering, (ten
zijnen opzichten, in zijn afwezigheid genomen) (zie Acta
1905 bl. 184).

„Moeten wij zwijgen, omdat zij, die een leer voorstellen,
welke o.i. niet in de Belijdenisschriften wordt geleerd,

DEUTERONOMIUM 32: 13b-20.

(Staten-vertaling)

Den vollen oogst der velden mocht hij eten
en honing winnen uit de harde rots,
't gesteente heeft hem olie toegemeten,
de rijkdom van zijn kudden was zijn trots.
De schapen, die in 't vruchtbaar Basan weiden,
de zwaarte tarwe heeft God hem geschonken,
in melk en druiven kon hij zich verblijden,
hij heeft hun bloed, den reinen wijn gedronken.

Maar Jeschurun liet God, zijn Maker varen,¹⁾
want toen hij het ierd sloeg hij achteruit,
ja, hij wiens deel al Gods beloften waren,
heeft tegen Hem, zijn rots en heil gemuit.
Gods ijver zal met zijn gerichten naadren,
hun gruwlen deden 's HEEREN toorn ontbranden.
Want nieuwe goden, onbekend den vaadren —
ja, duivlen gaven zij hun offeranden.

Gij hebt den rotssteen, die u droeg vergeten,
God, die u baarde, hebt g'o volk, veracht.
Zijn zonen en zijn dochteren zullen 't weten,
dat Hij vermaand, wie duivlen offers bracht!
Hij zeid: Ik zal mijn aangezicht verbergen
en Ik zal zien hoe Iarel's eind zal wezen,
van dit geslacht zal Ik geen trouw meer vergen,
geen druiven zal Ik van hun distels lezen.

A. v. B.

¹⁾ Of: Maar hij, die recht was, liet zijn Maker varen,
Melodie: Beza, les Saints Cantiques, 1595.

verzekeren, dat hun gevoelens liggen binnen de grenzen
der Belijdenisschriften? Dat mogen wij niet, omdat naar
onze overtuiging die leerlingen anders zijn, dan de leer,
welke door de Gereformeerde Kerken wordt beleden, van
andere grondstellingen uitgaan, en tot een van de Con-
fessioneel Gereformeerde leer verschillend stelsel behoo-
ren.....

Het baat niet, nu de onrust in de Kerken..... dreigend
wordt, nu het verschil weinig beduidend te noemen.

Dat is onwaar, onwetenschappelijk, en ook de dood voor
alle ontwikkeling der Theologie. Het verschil is diepgaand
en van verstrekken invloed op de bediening. Niet ik,
niet de minderheid heeft dien twistappel in de Kerken
geworpen. Niemand heeft daarom het recht, ons te ge-
bieden dat verschil als een geringe zaak te dragen.....

Zoo sprak Lindeboom in zijn bezwaarschrift op de Sy-
node van 1905. En hij liet niet achterwege de waarschu-
wing; dat door eenzijdige en partijdigheid niet meer
en meer de Kerk zou verdeeld staan.

Nu, eenparig zijn op de Synode van Utrecht de
conclusies aanvaard, die de bedoeling hadden de bezwaar-
den tegemoet te komen. Mannen als Lindeboom en Tho-
mas Bos waren gerustgesteld!

Was de stijl nu echt veranderd?

Maar hoe in de jaren sinds 1896, de beslissing van 1905
weer voor het front gebracht is om de oude Kuyperlijp
op te nemen, hoe in 1942 nog erger gedaan is, dan in
1896, hoe sinds 1942 de meerderheid in onze Kerken de
ambtsdragers gebonden heeft aan een Kuyperiaanse
interpretatie van 1905, dat alles doet ons zien, dat de
oude meerderheid van 1896 en haar mentaliteit nog altijd
voortleeft in de Gereformeerde Kerken. En het doet ons
leed dragen over 1896, omdat toen de wacht niet is be-
trokken bij de handhaving der Belijdenis, en de leidsle-
den der Kerk een onvoorzichtige en roekeloze beslissing
hebben genomen, zoodat zij oorzaak geworden zijn, dat
nu, ruim 50 jaren later, de Kerk des Heeren in Nederland
altijd nog om deze leergeschieden verdeeld ligt.

Ermelo, Februari 1951.

J. BOSCH.

Tot zoover de Bosch. Onze ruimte is verbruikt; ik hoop
dus volgende week iets ten antwoord te geven. Met har-
telijken groet, je

ADOLPHUS VENATOR.

Naschrift. Laat me nog even terugkomen op iets van
mijn brief aan jou uit het nummer van 3 Febr. Daar
sprak ik van „Kuyper-reminties“, voorgedragen met
Bedumer B-trots uit de dagen van het verzet der V.U.
tegen ds T. Bos“. Ik bedoelde daarmee geen persoonlijke
krenking, maar dacht aan wat ik wel vaker heb in her-
innering gebracht: dr. Kuyper heeft meermalen tegen-
standers lietwat onbevredigend afgewimpeld: b.v. in de-
zen stijl: mijn opponent is nominalist; nominalisme is
verkeerd; ik ben realist; praten heeft dus geen zin. De
argumenten bleven dan liggen. Zoo'n beantwoording, die

zakelijke beweringen nalaat en algemeene étiquetten op-
plakt, is vaak de oorzaak, althans de aanleiding, van
verder gaande partijdigheid, over en weer: en zoo kon
zich ontwikkelen en zoo heeft zich ook ontwikkeld een
zekere „trots“, die, daarvan ben ik overtuigd, en het is
wel merkwaardig, dat juist deze week ds J. Bosch hier-
boven er in heel ander verband over spreken kwam, in de
kerken kwaad gedaan heeft. Dit heb ik vaker gezegd;
evenals ik daartegenover stelde, dat onder de oude A-
groep ten onrechte soms achter dit en dat de opleidings-
kwestie gezien werd. Ik heb het over „dit en dat“; dus
over bepaalde opvattingen uit de Kuyperiaanse kringen.

Maar al heb ik het zoo bedoeld, de haast, waarmee
mijn brief geschreven is, liet na, dit breder uit te wer-
ken. De opmerking kreeg zoodoende het karakter van
een persoonsbeschrijving, nog wel uit iemands jeugd: het
liep over die van dr. J. Ridderbos. Van diens jeugd weet
ik niets; en die doet ook niet ter zake. En omdat daar-
om deze enkele woorden iemand onrecht deden, heb ik
er spijt van, bied ik ook langs dezen weg dr. J. Ridderbos
mijn verontschuldiging ervoor aan, en neem ze hij dezen
met leedwezen terug.

Verder wordt mij gevraagd, wat ik bedoelde met het
noemen van ds Leenhouts. Heel gewoon. Die noemde nog
pas het uitgeven der leerbeslissingen in 1944 profetisch
stotteren. Stotteren. Nu, iemand die nog pas openlijk zoo
iets gezegd heeft, kan met geen mogelijkheid geacht
worden, te beloven niets te leeren, dat niet in alles met
dat gestotter van 1944 overeenkomt. Dat zou trouwens
ds Y. K. Vellenga, die over een en ander spreekt, óók niet
beloven. Want sedert 1946 „mág“ hij óók wat anders lee-
ren dan in 1944 aan alle toenmaligen opgelegd is. Hij
heeft daarmee aangetoond, dat hij den gestelden eisch
onrechtvaardig vindt. En dat ook hij ervoor bedánten
zou, vandaag te beloven, wat in 1944 van allen geëischt
is te beloven, zoo kras, dat reeds het (negatieve) NIET
beloven openbare grove zonde heette. Het „cadeau doen“
beteekent dus: prijsgeven. Men heeft prijsgegeven wat
in 1944 geëischt is: de eisch, om dié belofte aan dié bin-
ding af te leggen. Ook ds Y. K. Vellenga „doet“ dien
eisch „cadeau“, al heeft hij hem zelf destijds zonder na-
dere verklaring, dat hij dien eisch om des gewetens wil
niet kon aanvaarden, toch maar geslikt. Schilder kwam
zich wel verklaren tegen de kerken, Vellenga niet.

Eindelijk, indien mijn opmerking inzake de keus van
dr. G. C. Berkouwer als voorzitter beteeënd had, dat zij,
die hem kozen begrepen, dat hij zou mee te krijgen zijn
in wat tenslotte allemaal uit de bus gekomen is, dan zou
dit een lompheid zijn. Het schijnt, dat ds V. dit meent;
maar dan vergist hij zich. Maar ieder weet, dat de vraag:
wie moet praeses worden, van te voren een punt van
overweging is. En de meerderheid, die destijds wel dege-
lijk wist, in welke richting men zou willen gaan, heeft
toen gedaan, wat ze altijd doet: iemand kiezen, van wien
men verwachtte, dat hij in die richting zou meegaan. De
minste gedachte aan een soort verkoopen van eigen
waardigheid en vrijheid is dienaangaande niet bij me ge-
weest, en ligt ook niet in mijn woorden.

Zoals het evenwel meer gaat: over de zaken wordt
gezwegen, ook over die, welke wij hier hebben behandeld,
en over onderdeelen komt er iets los. Terwijl ds Vellenga
nog nooit ons duidelijk gemaakt heeft of de qualificatie
van „openbare grove zonde“, b.v. op ouderlingen in Mep-
pel, ook een „minne“ qualificatie is. Ik geloof het wel:
de taal der kerkenordening is de publieke taal, en ik
houd vol, dat zulk een openbare qualificatie niet past
voor menschen, die niet beloofden, wat vandaag ds Y.
K. Vellenga óók zou weigeren te beloven.

AD. VENATOR.

Wijzigingen Handboek 1950

(Om tijd en onnoodige moeite te besparen, verzoekt
de Redactie berichtjes voor deze rubriek rechtstreeks
naar de administratie in Goes te zenden.)

Blz. 19 DRIESUM. Adres diaconie: P. Meindertama,
K 37.

Blz. 21 DUURSWOUDE. Adres Ds J. W. Smitt: Wijnje-
terp 292a, Diaconie: R. Tel, Duurswoude 46.

Blz. 31 MEPPEL. Adres kerkeraad: W. v. d. Linde,
Soembastraat 50. Penningmeester der Kerk: G.
Leene, Tulpenstraat 33. Postrekening 553030.

Blz. 55 AMERSFOORT. Adres kerkeraad: P. Kok, Alb.
Cuypstr. 19. Tel. alleen tijdens kantooruren K
3490—5167.

Blz. 65 AMSTERDAM-CENTRUM. Adres kerkeraad:
R. Kleine Deters, Middenweg 31 II, Amsterdam-
Oost.

KERKNIEUWS

(Om tijd en onnoodige moeite te besparen, verzoekt
de Redactie berichtjes voor deze rubriek rechtstreeks
naar de administratie in Goes te zenden.)

Tweetafte:
Kampen, J. van Dijk te Schildwolde en J. O. Mulder te
Hattum.

Heroepen te:
Meppel, H. Amelink te Langerak.
Heemse, C. Stam te Ermelo.
Buitenpost, D. Los te Smilde.

Bedankt voor:
Deventer, H. v. Tongeren te Rouveen.

— GELDERSCHE OUDERLINGENCONFERENTIE.
Deze wordt gehouden op Woensdag 21 Februari a.s. te
Apeldoorn, v. Kinsbergenstraat 8. In de morgenvergade-
ring, die om 10.30 uur aanvangt, zal ingeleid worden het
onderwerp: „Het werk van den ouderling“ (huisbezoek,
ziekenbezoek), door ouderling H. Karasenberg van Neebe,
met bespreking. 's Middags om 2 uur zal Ds L. Doekes
van Hilversum refereren over: „Ambt der geloovigen en
bijzonder ambt“, ook met bespreking.

— STICHTING MESOZ. Daar men nog steeds bedra-
gen op de privé-rekening van den penningmeester, P.
Roos, overmaakt, wordt men, onder verwijzing naar vo-